

חילופי נוסחאות

מ"ו כ': קָרָץ - בצד"י ולא בנו"ן.¹

מַצְפֹּן - הצד"י בדגש.

מ"ו כ"א: עֲלֵיהֶם עַת - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֲלֵיהֶם' ו'אֵת' באל"ף.²

מ"ו כ"ג: פָּרְתוּ - הכ"ף בקמץ גדול, והרי"ש בשווא נע.³

יַעֲרָה - העי"ן בשווא נח. ואין להבליעה ולקרוא 'יָרָה' או לקרוא 'יַעֲרָה' בפתח. והה"א במפיק.

רַבּוּ - הטעם מלרע בבי"ת.

מ"ו כ"ד: נִתְּנָה - התי"ו בדגש, והשווא נע.

מ"ו כ"ה: הִנֵּנִי - הכ"ף הראשונה בשווא נע, ויש אומרים שהיא בשווא נח.⁴ וכן הוא להלן (כ"ז).

מ"ו כ"ח: הִדְחַתִּיד - הדלי"ת דגושה, והוא לשון הסרה והרחקה.⁵

מ"ו י"ט: עָשִׂי לָךְ / (עָשִׂי-לָךְ)

במונת - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ז ס"ח ס"ח ס"א ס"ב ס"ט ס"י ס"י"א. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, לטריס, גינצבורג", קסוטו, קורן, ברויאר.

במקף - בכתבי היד: ס"ט ס"י"ג, א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ח א"י. ~ ובדפוס: רוו"ה".

מ"ו כ"ו: וּבִיד־עֲבָדֶיךָ / (וּבִיד עֲבָדֶיךָ)

במקף - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ט, א"י. ~ ובדפוס: ברויאר.

במונת - בכתבי היד: ס"ה ס"ז ס"ח ס"ט ס"י"א ס"י"ב ס"י"ג ס"י"ז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ח. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קסוטו, קורן.

השימוש בסגול, שאז תהיה כלולה בו ה"א הידיעה.

¹ משום כלל הדומות. וענין זה מבואר בגליון פרשת נח תשע"ו הערה ב'. ויש להעיר שבכ"י ט"ז כתוב 'וְכַכְרָמָל' במתג וחסף פתח, מה שמוכיח שמסרן הספר סבר שהכ"ף כאן בשווא נע (והיינו אף לדעת הקדמונים שלרוב שווא הדומות נח). אך כיון שאילו אכן היה שווא זה נע היה אמור להיות מסומן מתג זה בכל הספרים (וגם ניקוד חסף פתח אמור היה להופיע בספרים רבים), ובשאר הספרים אינו מסומן, אם כן מוכח שזו טעות או דעת יחיד.

² יש גם מעט דפוסים מוטעים שמדפס בהם 'קָרָץ' בנו"ן במקום 'קָרָץ' בצד"י.

³ בגמרא (מגילה כ"ד ע"ב) כתוב שאין לכהן לישא את כפיו אם קורא אות אל"ף כאות עי"ן או אות עי"ן כאות אל"ף, וכן אין למנות כשליח ציבור מי שקורא כן. וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן נ"ג סעיף י"ב).

ובמשנה ברורה שם (סקל"ז) הביא את דברי האחרונים, שכתבו שבמקום שכולם מדברים כך מותר.

אך אע"פ שבמקום שכולם קוראים כך מותר להעלותו כש"ץ כיון שכך רגילים באותו מקום, מ"מ לכתחילה ודאי ראוי ונכון להדר לקרוא כהוגן בהגייה הנכונה.

ובערוך השולחן (סימן נ"ג סעיף י"ד, סימן ס"א סעיף ח', סימן ס"ב סעיף ב') כתב שבמדינותינו אין בקיאים בחילוק שבין אל"ף לעי"ן, אך בכל זאת כתב (סימן ס"א סעיף ח') שבקריאת שמע יש לדקדק להפרישם זה מזה, וכתב עוד (סימן ס"ב סעיף ב') שהמדקדק במצוות יראה לדקדק בזה הרבה בכל התורה, ושכרו גדול כשמדקדק בזה, ובפרט במקום שאם קורא שלא כראוי משתנה המשמעות.

ומן הענין להזכיר את דברי היעב"ץ שכתב (הקדמת סידור, סולם בית אל): דיבור הפה ומבטא השפה, צריך להיות שלם בחיתוך הלשון, כל מוס לא יהיה בו, באות, בניקוד, בטעם, כהלכות לשון הקודש בכל תנאיו העד בעם, מה נמלצו אמרי נועם, ובייחוד שלא לקרות לעיניי אלפי"ן וכן ההי"ן.

⁴ כתב רד"ק (כאן, ובמכלול קל"ז ע"ב, ובשרשים שרש כרת, ובעט סופר ג' ע"א) שיש מחלוקת בקריאת מילה זו, שיש הקוראים 'פָּרְתוּ' בקמץ קטן ואז היא לשון ציווי לאנשי

החיל, ויש הקוראים 'פָּרְתוּ' בקמץ גדול ואז היא פועל עבר, ואף שכתוב אחריה 'נָאֵם יי' ומשמע שזו נבואה לעתיד, כן דרך נבואות לדבר בלשון עבר אף שהכוונה על העתיד, משום שעל ידי הנבואה נחשב כאילו הדבר נעשה כבר. וכתב רד"ק שלפי הענין נראה שהנכון הוא כדעה שהכ"ף בקמץ גדול, וכך מוכח גם ממעט ספרים מדויקים בהם יש מתג תחת הכ"ף ומוכח מזה שהוא קמץ גדול.

ואף שבספרים רבים אין מתג, כיון שמתג זה אין חובה לסמנו העדר המתג אינו ראייה לאחד מהצדדים, ואכן ישנם גם כתבי יד עתיקים ומדויקים (כגון: כ"י ט"ז) בהם מופיע מתג תחת הכ"ף כעדות רד"ק (וכך גם הודפס בדפוסים, וגם ברויאר הדפיס כן על פי כ"י ט"ז), ואם כן יש לקרוא בקמץ גדול. ולמנהגנו כדעת רד"ק שכל שווא שאחר תנועה גדולה הוא נע, השווא שבר"ש נע.

⁵ ומילת 'הדחתיד' בדלי"ת רפה היא מלשון רחיצה (כמו בפסוק: אִם רָחַץ אֶ-דִּיךָ אֶת צֵאת בְּנוֹת צִיּוֹן וְאֶת דְּמֵי יְרוּשָׁלַם יְדִיחַ מִסְרָבָהּ, ישעיה ד' ד'), אלא שאז הניקוד הוא 'הִדְחַתִּיד' הה"א בצירי, ולכן מסתבר שגם אם קרא כאן 'הִדְחַתִּיד' בדלי"ת רפה אין זה נחשב כשינוי משמעות, כיון שניקוד החיריק בה"א מוכיח שהוא מלשון הסרה ולא מלשון רחיצה.

⁶ ובגליון ציין שכך מוטעם ברוב כתבי היד והדפוסים, אך בספרים אחרים מוטעם 'עָשִׂי-לָךְ' במקף.

⁷ וכתב רוו"ה שכך מוטעם בספרים מדויקים, וכך אמור להיות מוטעם משום שכל 'עָשִׂי' 'עָשָׂה' ו'עָשָׂה' הסמוכים לתיבה שמוטעמת בראשה כולם מוקפים (וכונתו כגון: עָשָׂה-לָנוּ, שְׁמוֹת ל"ב א', עָשִׂי-לָהּ, בראשית ט"ז ו').

אמנם למרות שאכן לרוב ההטעמה היא כך, מצאנו גם פעמים שהתיבה מוטעמת ולא מוקפת (זה חוץ מהפעמים שהתיבה אינה מוקפת והטעם נסוג אחור, כגון: עָשָׂה לִי, בראשית כ"א ו'. עָשָׂה לָךְ שם ל"א י"ב), וכגון: עָשָׂה לִי (שופטים י"א ל"ו), עָשִׂי לָךְ (ירמיה ו' כ"ו). וממילא גם בפסוקנו אין ראיה, משום שאין הטעמה זו מוכרחת.